

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
_____ (О. Б. Жильцов)
« 11 » 09 _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Логопсихологія з основами спеціальної психології: Спеціальна психологія»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробник:

Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

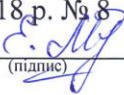
Тичина Катерина Олександрівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Міщенко Марина Сергіївна, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 30.08. 2018 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

30.08. 2018 р.

Керівник освітньої програми _____ (О.В. Мартинчук)

(підпис)

Робочу програму перевірено

03.09. 2018 р.

Заступник директора _____ (Р.О. Павлюк)

(підпис)

Пролонговано:

на 20 19 /2020 н.р. _____ (ПІБ), «29» 08 2019 р.

Протокол № 8

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.

Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.

Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р.

Протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль «Спеціальна психологія»		
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2/60	
Курс	2	-
Семестр	3	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	10	-
Самостійна робота	18	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: систематизувати знання зі спеціальної психології, сприяти формуванню навичок практичної діяльності колекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами (діагностичної, корекційно-розвивальної, консультативної, просвітницької).

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, науково-дослідницьку, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, проектувальну, діагностико-корекційну, консультативну, деонтологічну.

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати теоретичні засади спеціальної психології;
- знати особливості психічного розвитку при різних типах порушень, а також особливості порушення мовлення дітей різних нозологій;
- знати основні методи, прийоми, методики психодіагностики;
- уміти підбирати адекватний діагностичний інструментарій у конкретній ситуації;
- уміти проводити психолого-педагогічну діагностику дітей різного віку з порушеннями мовлення та узагальнювати результати дослідження.

- знати і розуміти особливості корекційно-компенсаторної допомоги дітям при різних типах порушень;
- знати і розуміти методологічні підходи та технології психологічного консультування осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- уміти здійснювати психологічне консультування у психолого-педагогічному супроводі родин, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль «Спеціальна психологія»							
Змістовий модуль 1. Базові засади спеціальної психології							
Тема 1. Вступ до спеціальної психології	7	2	2	-	-	-	3
Тема 2. Сутність порушення розвитку	7	2	2	-	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	16	4	4	-	-	-	6
Змістовий модуль 2. Дизонтогенез психічного розвитку							
Тема 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку	9	2	2	2	-	-	3
Тема 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях	7	2	-	2	-	-	3
Тема 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухової сфери	7	2	-	2	-	-	3
Тема 6. Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра	9	2	2	2	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	34	8	4	4	-	-	12
Підготовка та проходження контрольних заходів	10						
Усього за змістовий модуль «Спеціальна психологія»	60	12	8	8	-	-	18

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Базові засади спеціальної психології

Тема 1. Вступ до спеціальної психології

Сутність спеціальної психології. Концепції та теорії інвалідизації. Історія становлення спеціальної психології. Предмет та задачі спеціальної психології. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Принципи спеціальної психології. Методи спеціальної психології. Чинники порушень у психічному розвитку. Класифікація порушень психічного розвитку.

Ключові слова: спеціальна психологія, інвалідність.

Рекомендована основна література [1, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [11]

Тема 2. Сутність порушення розвитку

Онтогенез та дизонтогенез. Сутність феномену порушення розвитку. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Структура порушення розвитку. Механізми формування системних порушень в розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація як категорії спеціальної психології. Депривація як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку.

Ключові слова: дизонтогенез, норма, патологія, дефект, компенсація, корекція, реабілітація, депривація.

Рекомендована основна література [1, 2, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [11]

Змістовий модуль 2 Дизонтогенез психічного розвитку

Тема 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку

Загальна характеристика дизонтогеній за типом ретардації. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М.Ісаєвим): астенічна, атонічна, дисфорічна, стенічна. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Особистісні особливості дитини з порушеннями розумового розвитку.

Затримка психічного розвитку. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР. Особливості моторики, пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери при затримці психічного розвитку. Компенсаторні

можливості дітей із ЗПР.

Ключові слова: олігофренія, порушення інтелектуального розвитку, затримка психічного розвитку (ЗПР).

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [7]

Тема 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях

Сутність сурдопсихології, предмет та задачі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху: особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, психомоторики.

Тифлопсихологія – предмет та задачі. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору.

Характеристика особистості дитини при сенсорних порушеннях.

Ключові слова: глухі, пізнооглухлі, туговухі, незрячі, слабозорі.

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [4, 9]

Тема 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату

Логопсихологія – предмет та задачі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Особливості моторики, пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери при порушеннях мовлення. Характеристика особистості дитини з порушеннями мовлення.

Ортопсихологія – предмет та задачі. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП. Характеристика особистості дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.

Ключові слова: дислалія, ринолалія, ринофонія, дистонія, дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія, дитячий церебральний параліч.

Рекомендована основна література [1, 2, 3, 4, 5]

Рекомендована додаткова література [2]

Тема 6. Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра

Загальна характеристика поняття розладів аутистичного спектра (РАС). Історія питання розладів аутистичного спектра: синдром Каннера, синдром Аспергера. Перші прояви РАС та базові діагностичні критерії: класичне та сучасне розуміння. Особливості моторики, пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери при розладах аутистичного спектра. Динаміка основних порушень та компенсаторні можливості дитини з РАС.

Основні поняття теми: розлади аутистичного спектра, синдром Каннера, синдром Аспергера.

*Рекомендована основна література [4, 5]
Рекомендована додаткова література [1, 3, 5, 6, 8, 10, 12]*

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів за змістовий модуль «Спеціальна психологія»

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	4	4
Робота на семінарському занятті	10	2	10	2	20
Робота на практичному занятті	10	-	-	4	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	49	-	105
Максимальна кількість балів: 154					
Розрахунок коефіцієнта: $K = 154/100 = 1,54$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1. Базові засади спеціальної психології

Тема 1. Вступ до спеціальної психології (3 год.)

Завдання: створити схему взаємозв'язку спеціальної психології з іншими науками та галузями психології, обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Логічність – 1 б.
3. Здатність до рефлексії – 2 б.

Тема 2. Сутність порушення розвитку (3 год.)

Завдання: проаналізувати вплив сенсорної та психологічної депривації на розвиток дитини. Обґрунтувати думку, вказати використані джерела (ресурси).

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці, вільного опису.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Змістовий модуль 2. Дизонтогенез психічного розвитку

Тема 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку (3 год.)

Завдання: здійснити порівняльний аналіз психічного розвитку при порушеннях розумового розвитку та затримці психічного розвитку. Оберіть по одній з форм проявів порушень інтелектуального розвитку та ЗПР. Заповніть порівняльну таблицю та вкажіть використані джерела (ресурси).

Особливості психічного розвитку дитини при інтелектуальних порушеннях

Параметри	Порушення інтелектуального розвитку	ЗПР
Форма		
Чинники виникнення		
Моторика		
Сприймання		
Увага		
Пам'ять		
Мовлення		
Мислення (Загальний інтелект)		
Емоційно-вольова сфера		
Мотиваційно-потребова сфера		
Особливості особистості		
Особливості діяльності		
Соціальна адаптація		
Ваш варіант		
Ваш варіант...		

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Структурованість – 1 б.

Тема 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях (3 год.)

Завдання: здійснити порівняльний аналіз психічного розвитку при сенсорних порушеннях. Оберіть по одній з форм проявів порушення слуху та зору. Заповніть порівняльну таблицю та вкажіть використані джерела (ресурси).

Особливості психічного розвитку дитини при сенсорних порушеннях

Параметри	Порушення слуху	Порушення зору
Форма		
Чинники виникнення		
Моторика		
Сприймання		
Увага		
Пам'ять		
Мовлення		
Мислення (Загальний інтелект)		
Емоційно-вольова сфера		
Мотиваційно-потребова сфера		
Особливості особистості		
Особливості діяльності		
Соціальна адаптація		
Ваш варіант		
Ваш варіант...		

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.

3. Самостійність – 1 б.

Тема 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату (3 год.)

Завдання: здійснити порівняльний аналіз психічного розвитку при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату. Оберіть по одній з форм проявів порушення мовлення та ДЦП. Заповніть порівняльну таблицю та вкажіть використані джерела (ресурси).

Особливості психічного розвитку дитини при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату

Параметри	Порушення мовлення	ДЦП
Форма		
Чинники виникнення		
Моторика		
Сприймання		
Увага		
Пам'ять		
Мовлення		
Мислення (Загальний інтелект)		
Емоційно-вольова сфера		
Мотиваційно-потребова сфера		
Особливості особистості		
Особливості діяльності		
Соціальна адаптація		
Ваш варіант		
Ваш варіант...		

Форма подання: у вигляді, таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

Тема 6. Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра (3 год.)

Завдання: систематизуйте специфічні особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфер особистості. Заповніть порівняльну таблицю та вкажіть використані джерела (ресурси).

Особливості психічного розвитку дитини з аутизмом

Параметри	Характеристики
Форма	
Чинники виникнення	
Моторика	
Сприймання	
Увага	
Пам'ять	
Мовлення	
Мислення (Загальний інтелект)	
Емоційно-вольова сфера	
Мотиваційно-потребова сфера	
Особливості особистості	
Особливості діяльності	
Соціальна адаптація	
Ваш варіант	
Ваш варіант...	

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 2 б.
2. Здатність до аналізу та рефлексії – 2 б.
3. Самостійність – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Письмова форма; виконання теоретичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	20 балів
		2. Грамотність письмового мовлення	5 балів
МКР 2	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати теоретичні знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність до використання теоретичних знань про особливості психічного розвитку при різних типах порушень на практиці психолого-педагогічної діагностики та корекційної роботи.	10 балів
		3. Грамотність письмового мовлення	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Залік

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Не передбачено навчальним планом.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка змістового модуля «Спеціальна психологія»

Разом: 60 год., лекції – 12 год., семінарські заняття – 8 год., практичні заняття – 8 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 18 год.

Модулі	Модуль I.		Модуль II.			
Назва модуля	Базові засади спеціальної психології		Дизонтогенез психічного розвитку			
Кількість балів за модуль	49 (балів)		105 (балів)			
Лекції	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Вступ до спеціальної психології	Сутність порушення розвитку	Дизонтогенез інтелектуального розвитку	Психічний розвиток при сенсорних порушеннях	Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухової сфери	Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра
Бали за лекції	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми семінарських занять	Вступ до спеціальної психології	Сутність порушення розвитку	Дизонтогенез інтелектуального розвитку			Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра
Робота на семінарських заняттях	10+2 балів		10 + 1 балів			10 + 1 балів
Теми практичних занять			Дизонтогенез інтелектуального розвитку	Психічний розвиток при сенсорних порушеннях	Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно-рухової сфери	Особливості психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектра
Робота на практичних заняттях			10+1 балів	10+2 балів		10 + 1 балів
Самостійна робота	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)
Види контролю	Модульний контроль 1 (25 балів)		Модульний контроль 2 (25 балів)			

Всього: 154 бал. $K = 154/100 = 1,54$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с. – Режим доступу: <https://westudents.com.ua/knigi/528-psihologiya-lyudini-z-obmejenimi-mojlivostyami-bochelyuk-vy.html>
2. Выготский Л.С. Основы дефектологии. Учебники для вузов. / Выготский Л.С. – СПб.: 2003. - 654 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/t1>
3. Государев Н.А. Специальная психология: Учебное пособие. – М. : Ось-89. 2008. – 288 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/b93>
4. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузнецова, Л.И.Переслени, Л.И. Солнцева и др.; Под ред. Л.В. Кузницовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. — 480 с. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/4017919/>
5. Специальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И.Солнцева и др.; Под ред. В.И.Лубовского. — 2-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 464 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/cog>

Додаткова:

1. Аппе Ф. Введение в психологическую теорию аутизма / Франческа Аппе; [пер. с англ. Д.В.Ермолаева]. – Москва: Теревинф, 2006. – 216 с.
2. Калягин В. А. Логопсихология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Калягин, Т.С.Овчинникова. – М. : Издательский дом «Академия», «2007. – 320с.
3. Лебединская К.С., Никольская О.С. Диагностика раннего аутизма. – М.: Просвещение, 1991. – 250 с.
4. Нарушения зрения у детей раннего возраста. Диагностика и коррекция: Методическое пособие / Л.И. Фильчикова, М.Э. Бернадская, О.В. Парамей. – М. : Издательство «Экзамен», 2004. – 192 с.
5. Никольская О.С. Аффективная сфера человека. Взгляд сквозь призму детского аутизма. – М.: Центр лечебной педагогики, 2000. – 364 с.
6. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Аутичный ребенок. Пути помощи. – М.: Теревинф, 1997. – 342 с.
7. Петрова В.Г. Психология умственно отсталых школьников: Учебное пособие / В.Г. Петрова, И.В. Белякова. – М. : Академия, 2002. – 160 с.
8. Питерс Т. Аутизм: От теоретического понимания к педагогическому воздействию: Книга для педагогов-дефектологов. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. - 240с.
9. Синьова, Є. П. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : «Знання», 2008. - 365 с.
- 10.Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : Монографія. – К.: Видавництво «Фенікс», 2010. – 368 с.

11. Сорокин В. М. Специальная психология: Учеб. пособие / под. научн. ред. Л. М. Щипицыной. – СПб. : «Речь». 2003. – 216 с.
12. Янушко Е.А. Игры с аутичным ребенком. Установка контакта, способы взаимодействия, развитие речи, психотерапия. – М.: Теревинф. 2004. – 140 с.

9. Додаткові ресурси (за наявності)